

ACTIVITATEA CNMASI ÎN ANUL 1993, partea a II-a

Activitatea DMASI discutată în Comisia Națională

Se constată în munca Direcției o serie de dereglări cauzate de hotărârile Ministerului Culturii. În urma apariției Direcției paralele în Minister, s-a încercat atragerea unor specialiști din DMASI în noua Direcție, majoritatea refuzând, spre cinstea lor (arh. A. Trișcu, ședința din februarie). Se urmărește crearea unei structuri asemănătoare fostei Direcții din Consiliul Culturii (C. Mucenic, ședința din februarie). Ministerul Culturii a solicitat, conform unui chestionar, date privind activitatea DMASI începând cu anul 1990 pentru a le prezenta într-o ședință cu directorii muzeelor județene și consilierii-șefi de la Inspectoratele de Cultură (ședința din februarie). La ședința maraton din 24. II, s-au insinuat deficiențe majore în activitatea DMASI fără precizări sau clarificări. Direcția a combătut acuzațiile, precizând că a existat o permanentă raportare, conform solicitării Ministerului Culturii, fie despre activitatea științifică și tehnică, fie despre activitatea financiar-contabilă (Raport prezentat de Cezara Mucenic asupra ședinței din februarie la ședința Comisiei Naționale din martie).

În ce privește munca efectivă din DMASI, în cadrul ședințelor Comisiei Naționale un loc important s-a acordat analizei activității acesteia și stabilirii politicii referitoare la monumente pe care Direcția trebuie s-o urmeze.

Astfel, *sectorul Evidența monumentelor* a prezentat: 1) stadiul organizării metodologice a activității sale și a supus aprobării *fișa* monumentului tehnic și *fișa* rezervației de arhitectură și urbanism (Doina Mândru, șef sector, în ședința din aprilie). S-a prezentat și formula din alte țări care a constituit un model ce a fost prelucrat. De asemenea, s-a detaliat experiența inventarierii patrimoniului arhitectural din satele Transilvaniei pe model german. S-a pus în discuție și corelarea Listei Monumentelor cu prevederile ultimului proiect al Legii

Monumentelor depus la Ministerul Culturii, și anume: în ce privește categoriile de monumente, în cazul monumentelor de arhitectură, s-a renunțat la cele trei categorii valorice, a căror denumire a dus la interpretări greșite, și s-a ales varianta împărțirii lor după gradul de protecție de care se bucură (C. Mucenic, ședința din 4. IV). În aceeași ședință, s-au difuzat membrilor CNMASI propuneri de definiții pentru fiecare categorie de monumente elaborate de referenții din sectorul de evidență. Pe baza tuturor celor supuse discuției, s-au făcut observații și completări de către membrii Comisiei Naționale: S. Voiculescu, E. Greceanu, A. Pippidi, G. Stoica și C. Hoinărescu, stabilindu-se refacerea fișelor și definițiilor pe baza observațiilor.

Propuneri de includere în Lista Monumentelor Istorice (ședința din aprilie și iunie)

a) casa din strada Eminescu nr. 163 (referat întocmit de arh. Ruxandra Nemțeanu). Clădirea construită în a doua jumătate a sec. al XIX-lea este valoroasă datorită păstrării planului original, elementelor de mobilare interioară (lambriuri și sobe), decorației exterioare în plăci ceramice și încadrării într-un sit arhitectural semnificativ, specific perioadei, sit în care mai multe clădiri sunt deja cuprinse în L.M.I. Membrii CNMASI (S. Voiculescu, C. Hoinărescu) consideră că sunt necesare mai multe date despre clădire ceea ce duce la amânarea discuției pentru o altă ședință. La următoarea va participa și V. Boroneanț, președintele comisiei zonale București, directorul MIAMB. El susține punctul de vedere al specialiștilor muzeului, care au refuzat demolarea clădirii, solicitând includerea ei în LMI. Comisia Națională cere aflarea punctului de vedere al Primăriei privind dezvoltarea străzii Eminescu și apoi discutarea pe baza tuturor datelor în Comitetul director, care va lua decizia cuvenită.

b) casa memorială Grigore Ionescu din jud. Prahova, casă în care a locuit, în copilărie, savantul și în care acum, după dispariția sa, s-a reconstituit o cameră cu obiecte ce-i aparțineu (prezintă referent zonă arh. C. Brăcăcescu). Se aprobă în ședința din mai.

c) ansamblul de 12 case de la sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea, situate în centrul istoric al Brăilei, pe str. Traian (prezintă C. Brăcăcescu). Se amână discutarea până la prezentarea unei documentații complete, cu o fișă minimală a fiecărei clădiri.

d) situl arheologic Sarmisegetuza Ulpia Traiana, delimitare cartografică. Arh. Anișoara Sion prezintă limitele care s-au stabilit și în cadrul cărora se încearcă protejerea bogăției de vestigii existente. Se acceptă delimitarea și se solicită stabilirea a două zone de protecție cu regulament diferențiat și cu scăderea progresivă a gradului de protejere. Urgent se va comunica autorităților locale hotărârea CNMASI.

e) delimitarea zonei de protecție a ansamblului de la Mogoșoaia. Zona a fost decretată ca spațiu cu regim deosebit prin Decret regal în 1947. Dar ulterior ea nu a mai fost inclusă în LMI cu acest statut. Istoric Sergiu Iosipescu prezintă documentația, s-a constatat, în urma inspecțiilor pe teren apariția unor construcții autorizate de primăria Mogoșoaia chiar vis-à-vis de palat, încălcându-se astfel chiar prevederile Ordonanței nr. 27/28 august 1992 (arh. I. Munteanu, inspector de zonă).

Se stabilește includerea în perimetrul monumentului a terenului până la limita prevăzută prin Decretul regal din 1947 și, în continuare, a unei zone de protecție conform ordonanței citate. Se va comunica urgent hotărârea CNMASI primăriei și MLPAT.

Ultimele discuții în Comisia Națională privind sectorul de evidență se vor desfășura în ședința din octombrie, când Comisia este informată de către Doina Mândru asupra activității sectorului din anul 1993. S-au întreprins campanii de inventariere în: Transilvania de sud-est (program în colaborare cu comisia ICOMOS Germania), în Oltenia (Caracal), Argeș (Podul Dâmbovicioarei, Rucăr) și Moldova (Târgu Neamț, Pașcani și Fălticeni). În total, s-au realizat circa 117 fișe și, de asemenea, fotografii la toate obiectivele și la ansambluri. În acest an, se va ma inventaria fondul valoros din orașele Galați și Brăila cu ajutorul colegilor de la

muzeele locale. Se pune în continuare în discuție posibilitatea inventarierii și prin studii plătite de DMASI, la care să colaboreze specialiști din teritoriu și din alte instituții (C. Hoinărescu, I. Cristache Panait). De asemenea se insistă pentru evidența siturilor arheologice, solicitându-se ca necesară colaborarea cu MLPAT care finanțează o parte din cercetări (P. Alexandrescu). De asemenea este solicitat punctul de vedere al CNMASI privind prioritățile de inventariere, Doina Mândru propunând: stațiuni balneare vechi, orașe (foste mici târguri) rămase încă nealterate în mod esențial, arhitectură populară. Inspectorii din zonă cer discutarea în regim de urgență a propunerilor de includere în LMI a noi obiective, având în vedere că de obicei propunerile se fac pentru construcții aflate în pericol de a fi distruse (arh. Virgil Pop). Urmează să se întocmească o propunere de program sistematic de inventariere plecând de la zonele cele mai expuse distrugerilor, deasemeni să se rezerve fonduri din bugetul DMASI pentru această activitate.

Sectorul de avizare intră în discuția CNMASI, în primul rând ca organizare, propunându-se (de către dir. adj. arh. M. Daia) unificarea lui, ceea ce va permite verificarea avizelor emise de către șeful sectorului, care le va contrasemna. El va fi ajutat de secretarii comisiilor de avizare. Se acceptă propunerea în ședința din aprilie. Apoi, pe baza referatelor întocmite de inspectorii din acest sector și în urma discuțiilor purtate în CTS, se supun avizării CNMASI următoarele lucrări la monumentele de maximă importanță sau care ridică probleme deosebite:

– *Palatul Mogoșoaia* (prezentare proiectanți arh. Luiza Ștefănescu și ing. Spoială). Nu se va interveni la arhitectură. În ce privește consolidarea, inginerul susține suprabetonarea generală a bolților, cu asigurarea ventilației necesare pentru bolta de lemn, dar inginerii prezenți (Lazăr, Pavelescu, Gospodinov) susțin că nu este o soluție obligatorie, putându-se folosi și un cadru orizontal. Importantă este păstrarea bolților cu structurile de lemn. Se solicită reconstituirea coșurilor după tipul din faza restaurării lui G. M. Cantacuzino. Deasemeni să se prevadă și o soluție hidro-geo.

– *Biserica Sf. Spiridon Vechi*, condițiile în care se poate face reconstituirea ei având în

vedere că s-au păstrat fundațiile. Comisia Națională a hotărât că reconstituirea se va face exact pe locul inițial de amplasare. În condițiile construirii ei actuale trebuie să se respecte prevederile normativului P 100 în ce privește nivelul de protecție antiseism (ing. C. Pavelescu) și deci se toarnă fundații de beton. Se propun două variante: ridicarea pe piloni pentru a proteja ruinele (soluție extrem de costisitoare) sau mutarea cu 2-3 m, astfel încât să se păstreze o parte dintre ruine, care să fie și marcate. Se lasă la aprecierea beneficiarului – Patriarhia Română – alegerea (ședința din ianuarie).

– *Construcții în Parcul Kiseleff*, în apropierea Institutului „N. Iorga”. Nu se acceptă nici un fel de clădiri, întrucât este unul dintre puținele parcuri istorice ale orașului. Se va trimite la Primărie un plan de delimitare a zonei protejate.

– *Hotelul Continental Cluj-Napoca*, intervenție propusă pentru a deveni hotel de 4 stele. Este necesar, în cadrul programului, să se mai adauge și alte funcțiuni. CTS ca și Comisia Zonală nu sunt de acord cu proiectul întrucât, deși clădirea este într-o stare bună, se propun intervenții masive, renunțându-se la elemente valoroase ale construcției cum sunt: iluminarea naturală a holului, luminatorul mobilat și altele. Se subliniază că este o clădire reprezentativă pentru programul și perioada căreia îi aparține. Proiectanții (arh. Toma Adam, Romeo Belea) susțin necesitatea modernizării, pe motiv că în momentul de față, practic vorbind, hotelul este în pericol de a fi abandonat. Se solicită continuarea studiilor pentru a se găsi soluția care să păstreze procentul maxim posibil din elementele valoroase (ședința din aprilie).

– *Construirea chiliilor la Voroneț*, în urma revenirii aici la viața monastică. Se prevede reconstruirea chiliilor peste ruinele din secolul al XVII-lea existente, în plus construirea altor clădiri necesare noii funcțiuni. (arh. V. Polizu). Se pune în discuție oportunitatea soluțiilor în raport cu punerea în valoare a monumentului și cu condițiile necesare înscrierii acestuia pe lista patrimoniului mondial (D. Mohanu, Șerban Popescu Criveanu, A. Pippidi, C. Hoinărescu, Gh. Sion, D. Mândru). În concluzie se acceptă funcțiunea care ar putea contribui direct la protejarea monumentului, dar se recomandă o discuție cu toate părțile implicate pentru a

accepta întocmirea unui PUD care să ofere soluții în prezent și perspectivă pentru această funcțiune, fără a afecta imaginea tradițională a monumentului.

– *Mănăstirea Apostolache – județul Prahova* (proiect pe baza colaborării româno-franceze, pentru varianta franceză „architecte en chef” Benjamin Mouton, pentru partea română arh. C. Hoinărescu). Se prezintă datele istorice ale monumentelor din secolul al XVII-lea: biserici, turnul clopotniță, casa egumenească, chiliile și evoluția lor în timp. Se pune problema păstrării vestigiilor existente, pentru care trebuie consolidat paramentul din secolul XIX sau revenirea la paramentul medieval, ce se păstrează în zone mari. În cazul turlor problema este a materialului din care se vor reface: lemn (ușor), zidărie (mai autentic, mai greu și care ridică mari probleme de consolidare), și totodată a formei. Aceasta, ne referim la forma originară, nu poate fi realizată decât prin analogie, deoarece nu există elemente suficiente pentru reconstituirea ei. Benjamin Mouton susține, conform Chartei de la Veneția, alegerea soluției care păstrează autenticitatea materialelor. Domnia sa prezintă exemple din Franța, cu modalități de intervenție la monumente care, în mod similar, sunt construite în etape diferite. S-au ales soluții reversibile de intervenții, folosind materiale ușoare, nedistructive, cum este lemnul. Se comentează soluțiile posibile de către ing. C. Pavelescu, arh. S. Ignat, arh. A. Trișcu și arh. M. Celac. Concluzia acceptată: se va reveni la formele secolului al XVIII-lea și la paramentul din secolul XVI, însă turla se vor realiza din material ușor. În ce privește casa egumenească soluția va trebui să respecte imaginea unitară a ansamblului.

– *Biserica Doamnei*. Arh. Sanda Ignat prezintă situația valorosului monument de secol XVI, afectat de umiditate, de vecinătatea spatelui de bloc și de cea a magazinului alimentar, extrem de poluant. S-a propus, pentru a rezolva umiditatea, soluția ridicării, dar aceasta este riscantă pentru pictură și modifică imaginea tradițională. Se discută proiectul firmei PERS prezentat la CNMASI, într-o primă variantă, spre consultare. Exprimă diverse puncte de vedere: E. Greceanu, A. Trișcu, ing. Pavelescu (proiectant). În concluzie se stabilește: să se ceară o soluție urbanistică pentru corijarea situației cadrului ambiant.

Nivelul de călcare va rămâne cel actual. După deschiderea șantierului să se îmbunătățească proiectul pe baza observațiilor.

– *Amfiteatrul român de la Sarmisegetusa*. Arh. Alicu prezintă istoricul monumentului și a descoperirii sale. Se propune reconstituirea unei părți a amfiteatrului peste ruinele existente, prin similitudine pe baza informațiilor ce le oferă literatura de specialitate. Se pune în discuție impactul pe care îl va avea asupra vizitatorilor, care ar putea să nu mai aprecieze vestigiile autentice. Se cere o legătură mai bună între cele două părți și o variantă cu o soluție de reconstituire în apropiere, fără afectarea sitului. Arh. Alicu cere o intervenție mai energică a CNMASI pentru protecția sitului arheologic în pericol, din cauza nerespectării prevederilor legale și a împărțirii terenurilor proprietarilor particulari în loc de a fi atribuite domeniului public.

– *Planul urbanistic zonal și regulamentul aferent zonei protejate Sighișoara* (lucrare cu caracter metodologic realizată de PRODOMUS – arh. Doina Bubulete, la comanda MLPAT). Se remarcă calitățile deosebite, analiza sistematică a valorilor istorice și urbanistice, dar desigur aceasta trebuie considerată numai ca o primă etapă. Urmează găsirea trăsăturilor specifice și detalierea zonelor. Se indică, de asemenea, urmărirea profilului cetății, pentru a nu se modifica. Este avizat favorabil, cu recomandarea de a fi continuat studiul, dar până atunci să fie pus și la dispoziția autorității locale, care să-și exprime punctul de vedere.

– *Hotelul Ambasador București* – solicitarea aprobării de demolare (arh. I. Munteanu). Pentru modernizarea lui, fiind și afectat de cutremure, se propune demolarea și reconstrucția exactă. Clădirea aparține perioadei interbelice și se integrează frontului de pe Bd Magheru, unicat european (S. Voiculescu). Se cere precizarea elementelor valoroase și un studiu istoric al construcției. Acceptarea demolării va crea un precedent periculos pentru multe clădiri interbelice, care suferă de defecțiuni în urma cutremurelor prin care au trecut. Din această cauză, până la completarea documentației, se amână luarea unei decizii de către CNMASI.

– *Extinderea Hotel Scala din Mangalia* (referat arh. C. Crăciun). Clădirea inițială a fost

ridicată în 1957. Încă de atunci era cunoscut zidul de incintă romano-bizantin. Beneficiarul propune să se extindă, punând în valoare vestigiile arheologice în zona hol-subsol. Se apreciază atitudinea pozitivă a beneficiarului și a proiectantului (E. Greceanu), care ar trebui popularizată. Este prezentat și complexul arheologic Mangalia, fiind evidențiate în special vestigiile din epoca helenistică, doar parțial cunoscute. Se solicită aprobarea pentru măsuri de protecție provizorie, până la continuarea săpăturilor în anul 1994. În urma discuțiilor (E. Greceanu, D. Mândru, C. Crăciun) se stabilește includerea sitului în Lista monumentelor și comunicarea acestui fapt Primăriei și Prefecturii, cu recomandarea de a lua măsurile necesare pentru protecție.

Un alt sector de activitate al DMASI, dezbătut în cadrul ședințelor CNMASI, a fost al **compartimentului producție**, iar în legătură cu aceasta s-a analizat planul de restaurări finanțat de la bugetul Statului. Astfel, încă din primele ședințe ale anului s-a înaintat propunerea concepută în trei capitole: șantiere cu activitate în continuare, intervenții de urgență și deschiderea de noi șantiere. S-a pus în discuție includerea în plan numai a acelor construcții care au beneficiar de folosință (Gh. Sebestyen), dar această normă ce s-a stabilit nu trebuie aplicată fără nuanțări, pentru a nu risca să pierdem monumente de maximă importanță (A. Trișcu). Planul este pus în discuție de dir. adj. M. Daia și în ședința din februarie, când participă reprezentanții comisiilor zonale. Necesarul a fost estimat la 1 200 000 000 lei (920 000 000 lei șantierele care-și continuau activitatea, 290 000 000 lei noile obiective și 90 000 000 lei intervenții de urgență). Cele 45 de obiective noi sunt în special din județe care până la acea dată nu beneficiaseră de lucrări de restaurare cu fonduri de la stat.

Până acum se cunoaște, prin comunicare verbală, o repartitie de 513 000 000 lei, care deci nu acoperă nici pe departe cheltuielile previzibile.

În ce privește întocmirea planurilor de restaurare, arh. P. Derer amintește criteriile principale, succesive, care au stat la baza întocmirii lor:

a) mai multe proiecte, deoarece lipseau documentațiile;

b) accente pe execuție și mai puțin pe proiectare;

c) dominația intervențiilor de urgență, multe monumente fiind în stare de precolaps și colaps;

d) echilibru între lucrările de restaurare și cele de intervenții de urgență, constatându-se că de multe ori obiectivele ultimelor sunt distruse și astfel nu se rezolvă situația monumentelor.

Ulterior Ministerul Culturii a cerut refacerea planului de opt ori, modificând mereu rubricile. Verbal s-au cerut în același timp modificări pentru încadrarea în suma de 800 000 000 lei, ceea ce însemna reducerea la 83 de șantiere. Dar renunțarea la șantierele deschise va afecta grav monumentele în cauză, drept care a fost informat în scris Ministerul Culturii de toate aceste consecințe (M. Daia, C. Hoinărescu).

C. Hoinărescu susține din nou necesitatea dirijării fondurilor direct spre județe, unde s-ar putea unifica cu alte fonduri, provenind din alte diverse surse. Lista monumentelor de restaurare însă, ar trebui acceptată de către beneficiarii de folosință și de către CNMASI.

Altă problemă dificilă este imposibilitatea ținerii licitațiilor așa cum prevede legea, din cauza numărului redus de firme specializate (discuții purtate de C. Hoinărescu, D. Mohanu, M. Fabini, E. Greceanu, P. Derer). Deocamdată se acceptă soluția mai simplă, cu trei oferte, care vor fi analizate de un nou compartiment creat, ce răspunde de verificarea economică a contractelor (dir. adj. M. Daia).

În atenția CNMASI, au mai intrat o serie de alte probleme precum au fost:

a) situația săpăturilor arheologice ilegale din P-ța Unirii din Cluj.

S-a hotărât ca primăria orașului să fie acționată în justiție;

b) prezentarea propunerii de tarificare la lucrări de restaurare, realizată, la cererea DMASI, de către o firmă specializată, care s-a hotărât să se folosească experimental, timp de un an;

c) printr-un protest al CNMASI se va susține acțiunea episcopului Pimen, în favoarea respectării zonei de protecție a mănăstirii Voroneț;

d) s-a aprobat raportul prezentat și propunerea de soluții de consolidare a mănăstirilor rupestre din zona Orheiului Vechi (Republica Moldova);

e) s-a discutat gradul de implicare a DMASI în avizarea intervențiilor la monumentele de arhitectură rurală aflate în Muzeele în aer liber. S-a stabilit că este necesar un aviz numai pentru intervenții majore, schimbări de amplasări sau lucrări de consolidare și atunci se vor pune de acord cu specialiștii din muzee.

Bogata activitate a anului 1993 s-a încheiat brusc în luna noiembrie, când Ministerul Culturii care-și formase o nouă comisie a refuzat să mai coopereze cu specialiștii din CNMASI, solicitând în mod expres, schimbarea statutului Comisiei, care urma să fie numai consultativă și nicidecum decizională. Astfel s-a întrerupt din voința uneia dintre părți, munca anilor 1990-1993.

CEZARA MUCENIC